

Schoonmaak

L. M. VERMEULEN

Een nostalgische herinnering aan de schoonmaak – ook wel de grote schoonmaak genoemd – die in het voorjaar placht te woeden moet huishoudkundigen aanspreken. De kolenkachel werd leeggehaald, gepoetst, uit zijn schoorsteenverband gelicht en naar zolder gebracht. Het winterstof werd op de onmogelijkste plaatsen opgespoord, aangehouden, voorgelid en definitief verbannen. Schoonmaak is echter niet verdwenen, maar enorm veranderd, zowel wat de organisatie als de inhoud betreft. Ik zal u vertellen hoe ik op deze constatering ben terechtgekomen.

Op 21 januari 1987 heeft het Nederlands Studiecentrum een studiedag Schoonmaakmanagement in Rotterdam georganiseerd, bestemd voor alle managers in deze "wereld". Als we een bepaalde zaak niet zo precies kunnen aanduiden gebruiken wij in Nederland graag het woordje "wereld": de schoonmaakwereld, de cateringwereld, de computerwereld. De associatie met het woordje "gedoe" is daarbij sterker dan met het mondiale, groots geordende systeem, dat ons op prachtige kleurenfoto's vanuit een spaciraft genomen imponeert. Overigens: "toestand" is ook zo'n lekkere aanduiding van iets dat we niet helemaal zien zitten! De verzorging van de mens is ook een heel gedoe. Alleen al het achter hem aan lopen om iedere dag zijn rommel op te ruimen vergt een kostbare organisatie, die letterlijk ongekend zware eisen stelt aan haar werknemers, zowel op bedrijfskundig en technisch als op sociaal gebied.

Ondanks de hoge entreprijs was de concertzaal in De Doelen in Rotterdam goed

gevuld. Zoals gebruikelijk werden op het podium verschillende instrumenten bespeeld. Iedere artiest had zijn partij goed ingestudeerd. Maar aldra bleek dat de partijen nog niet tot een homogene partituur waren te brengen. Hetgeen ook, zoals we weten, hoogst ongebruikelijk is. Je schrijft je partijen vanuit je partituur en niet omgekeerd. De schoonmaakwereld is echter nog zo jong in beroepsorganisatorische betekenis, dat het nog wel een tijdje zal duren voordat een Beethoven of een Bruckner in één geniale conceptie de verschillende stemmen tot een goed klinkend koor kan verenigen.

Alleen al de methoden van kostprijsberekeningen bleken in Rotterdam zodanig te verschillen dat voor één bepaalde prijs de ene onderneming je hele gebouw kan schoonmaken terwijl een ander daarvoor niet verder komt dan de vestibule met de deurmat. Het beroep van glazenwasser is sterk beïnvloed door enerzijds de ingrijpende technische vooruitgang en anderzijds de snelle uitbreiding van het dienstenpakket. Het heet ook niet meer schoonmaakdienst, maar onderhoudsdienst of een soortgelijke benaming, waarbij het complete gebouw o.a. door uitbesteding aan de zorg van een bedrijf wordt toevertrouwd.

Elke vergroting van een simpele activiteit drijft naar management. Voor jezelf een boterham smeren is wat anders dan een lunch voor tweehonderd personen organiseren. Management hoort er dus bij. Daarmee gaat onmiddellijk de hele bibliotheek over dat onderwerp voor je open. Tijd om daarvan rustig kennis te nemen ontbreekt. Dus organiseren we links en rechts studiedagen, cursussen en symposia om aan allen met een minimum aan zelfstudie – tegen aardige prijzen –

een maximum aan informatie te geven. Dat stelt zeer hoge eisen aan de inleiders. Zij worden verondersteld in staat te zijn hun studieuze kennis en hun ervaring in de praktijk pregnant weer te geven, zodanig dat zij het gemotiveerde auditorium inderdaad inleiden in het gebied van studie. Dat valt niet mee. Want er is nog weinig wetenschap op het terrein en bij dat weinige ontbreekt de samenhang.

Waarom herken je als leek wetenschap? Wellicht aan de methode van werken. Een natuurwetenschappelijke algemene aanpak kan bestaan uit de volgende bezigheden: waarnemen, experimenteren, feiten verzamelen, oorzaken zoeken. Daaruit ontstaan conclusies die tot een herhalend van deze bezigheden nopen of tot een praktische toepassing (ver)leiden. En natuurlijk publiceren, vastleggen die handel! Op het terrein van de schoonmaak-nieuwe-stijl moet dit nog allemaal plaatsvinden.

Daarnaast moet de cultuur-historische wetenschap zich eens gaan interesseren voor dit moeilijke beroepsveld. Wetenschappen als sociologie, psychologie, rechten, economie moeten hun specifieke methoden aanwenden, gericht op deze dienstverlenende beroepstak, om bij te dragen aan een noodzakelijke professionalisering daarvan. Het desbetreffende management heeft daaraan grote behoefte. Want in die kleine concertzaal in Rotterdam bleek wel hoe jong en dus onvolgroeid in sociaal – politiek en – organisatorisch opzicht het moderne veelomvattende schoonmaakbedrijf nog is. Alleen het feit en kennelijk de noodzaak dat specifieke beroepsbeoefenaren zich in aparte verenigingen organiseren ter onderscheiding van hun collega's, geeft al aan hoe jong deze bedrijfstak is.

Sociaal-psychologisch gezien overheerst het aparte boven het gemeenschappelijke. De bedrijfseconomische noodzaak om met elkaar scherp te concurreren – en sommigen beweren dat ze zich dood concurreren – versterkt natuurlijk dit proces. De problemen zijn weer divers en ingewikkeld.

Waar blijft dan die wetenschap, die zich richt op dit onderdeel van de verzorging

van de mens? Het is dringend noodzakelijk dat daarmee begonnen wordt. In vakkringen is de cursusactiviteit van het Bouwcentrum te Rotterdam op dit terrein al jarenlang bekend en zeer gewaardeerd. Ook op de vijf academies of instituten voor toegepaste huishoudwetenschappen wordt vanuit een praktische behoefte met man en macht gewerkt aan de profilering van het "vak" Schoonmaak/Onderhoud, een voorlopige werktitel in afwachting van een definitieve, door de wetenschap ondersteunde aanduiding. Schoonmaakmanagement – zoals de studiedag in Rotterdam heette – deugt als benaming ook niet. Uit verlegenheid, ontstaan uit een tekort aan zelfverzekerdheid, wordt tegenwoordig vaak het woord management gebruikt. In ons verzorgingsonderwijs kom ik op cijferlijsten termen tegen als: bedrijfskundig management, recreatief management, sociaal management enz. Het kind heeft nog geen naam, maar we noemen het alvast "mens"! Om concreet te weten wat een THW-diploma inhoudt en garandeert kom je met dit soort benamingen niet ver.

Dit werk – met een positieve variant op de bekende uitspraak van professor C. Visser, de eerste hoogleraar Huishoudkunde in Nederland – moet een naam, een profiel en positieve beroepsidentiteit bezitten. Ik meen dat de THW-scholen in Nederland daarbij van grote betekenis kunnen zijn.

Welke universiteit volgt?

Auteur:

Mr. L. M. Vermeulen,
directeur Akademie Dienenort
te Wageningen.